

Žiupsneliai

Kaip parašyti gerą brandos egzamino rašinį

(Pamokymai bei pagraudenimai)

Neretai abiturientui nepasiseka gerai parašyti rašinio, nes jį kankina jaudulys, nerimas. Pasvarstykim, ką daryti. Tarkim, tu pasirinkai šiais metais siūlytą temą „Kas žmogui teikia ramybę?“ Kaip rašyti apie ramybę, jeigu tave apėmęs stresas, bijai padaryti klaidų? Bet išeitis yra: nerimą įveikia teigiamos emocijos. Sakai, iš kur jų imti? Juk laikai patį sunkiausią, atsakingiausią egzaminą, prisimeni girdėjęs, kad ne vienas mokinys, puikiai mokėsis, gavo nulį. Mesk tai iš galvos – reikia malonių minčių. Mąstyk apie... egzaminą. Taip, apie jį. Gali džiaugtis, kad dabar egzaminai labai aukšto lygio: rašinys vertinamas net iki šimto balų. Nebaisu padaryti daug klaidų, nes taisyklingumo klaidos skaičiuojamos kruopščiai: įvertinamos pagal lentelę taškais, tada jie sudedami su raiškos ir turinio taškais, paskui paverčiami procentais, pagaliau taškų procentinė dalis konvertuojama į 100 balų skalę. Kad išlaikytum egzaminą, pakanka surinkti 30 proc. iš 50 taškų, t. y. 15 taškų – 16 balų.

O anksčiau vertindavo labai primityviai: nuo vieneto tik iki penketo. Mokiniai ypač baimindavosi gauti dvejetą (neigiamą pažymį) už raštingumą. Antai 1983 m. rašinių vertinimo normose nurodyta, kad trejetu (patenkinamai) vertinamas rašinys, „kuriame yra ne daugiau kaip 5 rašybos, 6 skyrybos ir 5 gramatikos bei leksikos klaidos, tačiau bendras jų skaičius negali būti didesnis kaip 12“. (Bet ne išvardytų klaidų suma – 16.) Taigi padarei tik 6 rašybos arba tik 7 skyrybos, arba tik 6 gramatikos klaidas – jau dvejetas. Už 13 įvairių klaidų – taip pat. Žiauru!

Dabartinė valstybinio egzamino taisyklingumo vertinimo lentelė yra tikra svajonė. Tarkim, padarei 5 rašybos klaidas, gauni 4 taškus, 6 skyrybos – 4 taškus, 2 gramatikos – 4 taškus. Anksčiau su 13 klaidų būtum egzamino neišlaikęs. O dabar gauni net 12 taškų! Gauk 3 taškus už raišką ir už turinį – egzaminas išlaikytas. Jei padarydavo 7 skyrybos klaidas, abiturientas neišlaikydavo. Dabar nulius taškų rašoma už 15 skyrybos klaidų. Manai, kad tada geras turinys galėjo kompensuoti prastą raštingumą, kaip dabar? Cha, cha, – tada buvo rašomi du pažymiai: vienas už raštingumą, o antras – už turinį, kartu ir raišką, stilių. Be pasigailėjimo. Taigi dabar egzaminas – tikras malonumas.

Ne mažiau džiaugsmo teikia ir rašinių temos. Pavyzdžiui, pernai buvo siūloma tema „Kaip suprantamas vyriškumas?“ Puikiai suformuluota svarbi problema. Juk vyriškumas nuo senų senovės buvo suprantamas kaip didelė vertybė. Todėl galima sukurti gerą rašinį. Štai tokį:

Artinantis Dovydo mirties dienai, jis davė savo sūnui Saliamonui nurodymų, tardamas: „Baigiasi mano žemiškasis kelias. Būk stiprus ir elkis kaip vyras!“ [Karalių pirma 2,1–2]. Ir karalius Saliamonas vykdė šį tėvo priesaką – elgėsi kaip tikras vyras. Todėl jis buvo stiprus, galingas ir turtingas. O koks protingas jis buvo! Išgirdusi apie jo išmintį pati Šebos

karalienė atvyko pas jį konsultuotis. Ją lydėjo didžiulė dvariškių komanda ir kupranugariai, nešantys kontenerius, pilnus aukso, brangakmenių, kvepalų ir kitokių dovanų. Apsimoka būti išmintingam.

Ir visais laikais vyriškumas buvo didžiai vertinamas, nes jis reiškėsi itin garbinga veikla.

Vyrai senovės giriose medžiodavo žvėris, o paskui puotaudavo. Be to, jie jodavo į karą.

Muziejuose eksponuojami senovės karių ginklai ir šarvai. Baisiai nepatogūs ir sunkūs. Ne juokas su tokia amunicija išsilaikyti ant žirgo ir dar mojuoti kalaviju.

Senovėje vyrai mėgo kovas. Jei nebūdavo karo, organizuodavo tokius manevrus, vadinamus

riterių turnyrais. Būdavo labai įdomu: šarvuoti riteriai badydavosi ietimis ir stengdavosi

vienas kitą numesti nuo žirgo. Gražus vaizdelis: riteris su visais šarvais aukštyn kojom ver-

čiasi nuo arklio. Labai juokinga! Todėl pažiūrėti susirinkdavo daug žmonių ir gražių damų.

Suprantama, tikram vyrui būtina reikia transporto priemonės. Tais laikais nebuvo gero

automobilių importo, tai juos atstojo žirgai. Vyriškis be žirgo jausdavosi menkavertis kaip

dabar be mašinos, todėl dažnas net prasiskolindavo bankui, geisdamas nusipirkti kuo greitesnį. Raitelis ir žirgas! Liaudies dainose esama įspūdingų posmų:

Joiau per tiltelį – nuo kumelės dribt.

Kad tave perkūnas! – negaliu užlipt.

Apie tai galima daug ir prasmingai samprotauti, bet nevalia pamiršti svarbiausio dalyko – privalomo autoriaus. Vyriškumą būtina sieti su vienu iš trijų rašytojų (nurodyti: Jonas Radvanas, Vincas Krėvė, Jurgis Kunčinas). Čia kyla problema. Tarkim, tu pasirinkai Vincą Krėvę. Ar tai reiškia, kad turi rašyti apie jį patį? Gal apie kurį jo personažą, pavyzdžiui, Skirgailą? Kitaip sakant, apie kieno vyriškumą reikia samprotauti: Krėvės ar Skirgailos? Katro geidautų vertinimo komisija? Patarčiau nagrinėti abiejų vyriškumą – neprašausi.

Dėmesio! Tikėtina, kad per kitus egzaminus viena iš temų bus apie moteriškumą, maždaug *das Ewigweibliche* „amžinasis moteriškumas“ ar pan. Juk privalu paisyti lygybės principo: jeigu rašoma apie vyriškumą, tai būtina – ir apie moteriškumą. Lygių galimybių sergėtojų tarnybos neleis skriausti moterų. Turi nugalėti tiesa!

Beje, apie tiesą buvo praeitų metų mokyklinio egzamino tema: „Ar egzistuoja tik viena tiesa?“ Šią problemą taip pat galima įdomiai spręsti. Vertinimo komisijai tikriausiai patiktų, jei pacituotum garsųjį Pilotą klausimą: „O kas yra tiesa?!“ Pilotui nebuvo atsakyta. Užtat tau suteikta proga atskleisti tiesos esmę ir prasmę. Ir argumentuotai įrodyti, kad egzistuoja daug tiesų: ir objektyvi, ir subjektyvi, ir absoliuti, ir santykinė, ir mokslinė, ir meninė, ir gryna tiesa, ir pusiau melas, pusiau tiesa ar beveik tiesa. Ir nepainioti sąvokos *tiesa* su sąvokomis *teisingumas*, *teisybė*. Na, jei kiek supainiosi, maža bėda – juk svarbiausia prie šios temos prisegti, pritempti kurį nors iš trijų nurodytų autorių. Ką apie tiesą yra rašęs Jonas Radvanas?

Paskutinis patarimas. Nesirem k savo patirtimi, nerašyk, kur tu matai neteisybę, apgaule ar teisingumo pergale. Rašiniai, kuriuose keliamos nūdienos gyvenimo, ypač jaunimo, problemos nerašomi nė mokslo metais, nes reikia rengtis egzaminui. Todėl nesitikėk, kad galėsi samprotauti apie tau svarbius dalykus: draugystę, mokyklos gyvenimą, mokinių šventes ir pramogas, emigraciją, patyčias mokykloje, informacinių technologijų naudą ir žalą, įvairias priklausomybes ir pan. Tai per menki objektai – reikia samprotauti apie daiktų esmę bei prasmę. Remiantis nurodytu autoriumi.

Zita Alaunienė